

5. Негативний вплив на психодуховний стан державного службовця має нестабільна ситуація в державі, велика кількість реорганізацій податкового органу і впровадження недолугих внутрішніх моделей реформування (звільнення, скорочення, переведення та ін.). Дані фактори негативно впливають на продуктивність працівників державної служби, оскільки за таких умов розвиток їхніх професійних та особистісних якостей сповільнюється під впливом стресу, страху втрати робочого місця, нав'язливою потребою вивчати нові принципи організації діяльності державного органу та ін.

Список використаних джерел

1. Михайлишин Л. Професійні деформації державних службовців. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2014 Вип. 13.
2. Бессараб В. Кар'єра на державній службі. *Вісник державної служби України*. 2008. №1. С. 71-77.
3. Гончарук Н. Планування й розвиток професійної кар'єри керівного персоналу у сфері державної служби. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць*. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2006. Вип. 3 (25). С. 167-180.
4. Воронько Л.О. Успішна кар'єра державного службовця: сутність, умови та фактори побудови. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/23.pdf>.
5. Фурман А.В. *Психокультура української ментальності*. 2-е наук. вид. Тернопіль: НДІ МЕВО, 2011. 168 с.

Матвейко В.Я.
студент магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: д.психол.н., професор,
професор кафедри психології
та соціальної роботи ТНЕУ
Шандрук С.К.

ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОГО УТРИМАНСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Сучасне українське суспільство – це суспільство, в якому створено стартові умови для активної діяльності та конструктивного мислення. Однак первинні політичні та економічні передумови, що їх було створено за період трансформації суспільного ладу, зовсім не передбачають того, що разом з ними швидко зміниться свідомість громадян, їхні життєві переконання і звичні способи вирішення проблем. В українському суспільстві зберігається та відтворюється прошарок людей, які дотримуються соціально пасивної позиції, які прагнуть задовольняти виключно власні потреби і відстоювати лише свої інтереси. Таких осіб можна називати по-різному: в СРСР їх називали «соціальними паразитами», сучасні дослідники говорять про це, як про проблему «вимагаючої поведінки», або як про соціальне утриманство. Якою б не була назва, суть явища залишається незмінною, адже проблема полягає в тому, що людина не використовує власні ресурси, а прагне максимально скористатися іншими особами чи організаціями для того, щоб вони задовольнили її потреби, вирішили за неї її проблеми. Для суспільства

загалом такі люди – це проблема конфліктогенності суспільства в тих ситуаціях, в яких одна частина соціуму намагається скористатися тим, що інша частина виробляє. Це проблема справедливості винагороди зусиль кожної людини. Кожен член суспільства має право розраховувати на те, що його внесок в існування та функціонування суспільства буде відповідно оцінено і винагороджено. Кожна людина оцінює свої взаємини, порівнюючи, що вона вкладає і що в результаті отримує. Нееквівалентність внеску та винагороди, в кінцевому рахунку, спричинює виникнення стану незадоволення, внутрішніх переживань та почуття ошуканості. Для окремої людини – це вмотивований вибір або в напрямі розвитку з опорою на власні сили, потенціал творчого самовираження, або в напрямі існування в стані залежності від когось, консервації стану безпорадності та використання чужих ресурсів.

Очевидність соціального утриманства як проблеми, що вимагає ефективних зусиль щодо її вирішення, визначає необхідність наукового аналізу даного феномена. Відзначимо, що зарубіжні дослідження в області змісту, причин і факторів існування соціального утриманства і паразитизму досить поширені, багато хто з них ґрунтуються на результатах емпіричних досліджень практик соціального утриманства серед різних категорій населення. Соціальне утриманство – це специфічне ставлення до суспільства та до інших людей, що виявляється в установках особистості («усі винні мені») та її поведінці («вимагаюча» поведінка). Специфікою соціального утриманства є його спрямованість на отримання максимальних переваг для себе, для реалізації власного життєзабезпечення, яке досягається шляхом використання інших людей та суспільства загалом при найменших затратах і зусиллях зі свого боку. Соціальне утриманство як предмет спеціального дослідження майже не фігурує в психологічній науковій літературі. Окремі аспекти цієї проблематики успішно досліджували М. Левицька та С. Грабовська [1-3]. Зазвичай, явище соціального утриманства розглядають у руслі життєвих стратегій та копінг-стратегій, тому ці два поняття слугували методологічною рамкою для аналізу соціального утриманства.

Підводячи підсумки аналізу появи феномена соціального утриманства, можна виділити ряд управлінських механізмів, які допоможуть знизити цей небажаний антисоціальний процес. По-перше, починати необхідно з перегляду всього загального підходу до соціальної політики, йдучи від матеріальної допомоги у вигляді виплат допомог, компенсацій і переходити до непогано зарекомендуваного себе соціального контракту або договору соціальної адаптації, що формуються між органами соціального захисту і одержувачами адресної соціальної допомоги, формуючи, таким чином, соціально відповідальну поведінку населення. Це вже апробовано Україною на наданні субсидій у грошовій формі з 2019 року через мережу Ощадбанку. По-друге, є важливим є формування принципово нової системи цінностей суспільства. Саме населення безпосередньо необхідно залучати до вирішення соціальних проблем, в тому числі і проблем утриманства. Необхідно, щоб воно не тільки було пасивним об'єктом, а стало активним суб'єктом, розвиваючи тим самим самозабезпечення і самозахист. Для запобігання несприятливих тенденцій розвитку соціального утриманства і «паразитизму» необхідне вдосконалення законодавчої бази, що сприятиме контролю даного явища.

Виходячи з усього викладеного вище, можна висновувати про те, що аби відновити рівновагу в суспільній системі і протидіяти процесу розвитку

утриманства, необхідна одночасна робота з усіма групами населення, демократична процедура прийняття рішень, підзвітність влади і солідарність соціальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Грабовська С. Гендерні та вікові особливості прояву «вимагаючої» поведінки. *Тези звітної наукової конференції філософського факультету*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. С. 155–157.
2. Грабовська С. Методика дослідження схильності до «вимагаючої» поведінки. *Тези звітної наукової конференції філософського факультету*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. С. 220–223.
3. Грабовська С. Феномен «вимагаючої» поведінки: соціально-психологічний аналіз. *Вісник: соціогуманітарні проблеми людини*. 2005. № 1. С.84–91.

Матіяш В.Р.
студент магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: д.психол.н., професор,
завідувач кафедри психології
та соціальної роботи ТНЕУ
Фурман А.В.

РІВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ ТА ЕПІСТЕМНІ ОСОБЛИВОСТІ

Хоча методологія й вийшла із лона філософії, а в розробці її фундаментальних проблем важливу роль зіграли як старогрецькі мислителі, так і відомі філософи нового й новітнього часу (Ф. Бекон, Р. Декарт, І. Кант, Ф. Шеллінг, Г. Гегель, О. Конт, М.О. Бердяєв, К. Поппер, І. Лакатош, П. Фойєрабанд, Г.П. Щедровицький, В.А. Роменець, С.Б. Кримський Г.О. Балл та ін.), все ж немає підстав уписувати їх лише в історію та систему філософських знань. Тим більше, що має місце складне співвідношення методології і філософії, тому що перша може визначитися з позиції другої і навпаки, звісно, за умов розширено узагальненого розуміння методології [1; 3, с.167]. Крім того, поки наука виробляла та обстоювала незмінні пізнавальні стандарти і логіко-методологічні процедури, філософія самореконструювалася спочатку в категорійно-понятійних комплексах загальної методології пізнання, а пізніше у концепти, засновки, засоби і парадигматику філософської методології, що обґрунтовує засадничі орієнтири філософування, загальні форми, стилі і способи повноцінного мислення, які опрацьовані в історії людства у форматі найважливіших філософських учень, напрямів, шкіл (А.В. Фурман). Оскільки у ХХ столітті пізнавальні канони та нормативи виявилися залежними від самого процесу пізнання, від розвиненості і внутрішньої культури мислителя, від типу і складності досліджуваного об'єкта, то у засновках методології були розкриті соціоментальні, загальнолюдські, культурні й суто особистісні виміри, що закономірно вимагали філософського осмислення. Воднораз філософська складова у розвитку методології певною мірою протидіяла схематичності, умовності і навіть формальності широко присутнього у повсякденні наукового